

روش‌شناسی زندگی‌نامه نویسی در ادبیات عرفانی (مطالعه موردی: تذکرة الاولیاء عطار نیشابوری)

دکتر بهمن نزهت^{۱*}

یحیی حسینی^۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۱/۲۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۹/۵

چکیده

زندگی‌نامه به‌مثابه گزارش و حکایت کتبی از ابعاد زندگی شخصیتی تاریخی است. این شیوه در عصر حاضر یکی از مؤلفه‌های اصلی و کارآمد در حوزه ادبیات و تاریخ محسوب می‌شود. با توجه به الگوها و شیوه‌های متعددی که در نگارش زندگی‌نامه‌های ملل مختلف به کار رفته‌است، می‌توان پرسش‌هایی به شرح زیر مطرح کرد: زندگی‌نامه‌ها بر پایه چه اصول و قواعدی نگارش یافته و در حوزه معرفت‌شناسی و هستی‌شناسی ملزم به رعایت چه مقولاتی است؟ زندگی‌نامه‌های عرفانی از چه جایگاه علمی و ویژگی‌های بیانی برخوردارند؟ و در نگارش و عینیت‌بخشی به این نوع از زندگی‌نامه‌ها از چه منابع و دانش‌هایی استفاده می‌شود؟ برای مطالعه روش‌شناسانه زندگی‌نامه‌های عرفانی، یکی از برجسته‌ترین متون نثر عرفانی، یعنی تذکرة الاولیاء را بررسی کرده‌ایم. در مقام پاسخ به پرسش‌های مذکور و تبیین آن کوشیدیم که با بهره‌گیری از نظریه‌های جدید ادبی و تجزیه و تحلیل ابعاد وسیع معرفتی تذکرة الاولیاء، شرحی کلی از سرشت ادبی-عرفانی و تاریخی این اثر ارائه دهیم و نقش اصول زندگی‌نامه‌نویسی و نحوه استفاده آنها را توسط عطار، در شکل‌گیری گزاره‌های ادبی و عرفانی تبیین کنیم.

واژگان کلیدی: عرفان، زندگی‌نامه، زندگی‌نامه‌نویسی، تذکرة الاولیاء، عطار

* B.nozhat@urmia.ac.ir

۱. استاد، گروه زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه ارومیه

۲. دانش‌آموخته دکتری، رشته زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه ارومیه